

dicatur lucens a sole, non quod ipsum referri aërem ad solem sit lucere aëris, sed quia directa oppositio aëris ad solem est causa, quod luceat. Et hoc modo creatura dicitur bona per respectum ad bonum (increatedum): unde ratio non sequitur (1). Hic vides in primis sermonem esse de denominatione de boni, quæ non univoce, neque pure æquivoce, sed analogice tribuitur Deo et creaturis. Deinde agitur de analogia attributionis, nam denominatio boni tribuitur creaturis per respectum ad bonum increatedum tamquam principium, unde bonitas omnis creata defluit. Denique denominatio hæc boni diserte intrinseca dicitur, et contraponitur denominationi extrinsecæ, quæ viget in aliis analogis, ac nominatim in sano. Quod vero de bono dicitur, æque valet de ente ob parem omnino rationem. Habes ergo analogiam attributionis vel proportionis traditam a S. Thoma.

Aliæ quæstiones circa entis analogiam videri possunt apud Suarez (2) et Lossada (3).

DISPUTATIO SECUNDA

DE PROPRIETATIBUS SEU ATTRIBUTIS ENTIS.

Spectat ad scientiam generatim proprietates de suo objecto demonstrare. Cum ergo Metaphysica veri, nominis scientia sit, operæ præmium est, ut postquam objectum ejus enucleatum est, proprietates nunc ex ordine inquirentur. Et primo quidem existentiam proprietatum ac numerum definire oportet, mox naturas singularum et genera seorsim pertractare.

(1) S. Thom. loc. nup. cit. ad 2.^m Cfr. ibid. ad 3.^m, ad 5.^m

(2) Disp. *Metaph.* 32, sect. 2, n. 20 seqq.

(3) *Metaph.* disp. 1, cap. 3, n. 64 seqq.

CAPUT I.

DE PROPRIETATIBUS

ENTIS GENERATIM.

Nomine proprietatis vel passionis, ut constat ex Logica, intelligitur prædicatum non essenziale, necessario conveniens subjecto omni, soli, et semper, et quod conversim de eodem prædicatur. Ex quo sequitur proprietatem non pertinere ad primum esse vel ad essentiam rei, sed supponere essentiam jam constitutam, eamque necessario consequi tamquam aliquid ab ipsa pullulans ac dimanans; vel aliis vocibus proprietatem non spectare ad primum seu quidditativum rei conceptum, sed ad secundarium. Hoc pacto risibilitas est hominis proprietas, et quantitas, corporæ substantiæ. Quæritur itaque primo, utrum ens in quantum ens, habeat aliquas proprietates, ens, inquam, in quantum ens, tum quia id est objectum Metaphysicæ, tum quia constat entia peculiariora suis ornata esse proprietatibus, quas scientiæ particulares investigant.

Ratio proprietatis enucleatur.

ARTICULUS I.

An et quales habeat ens proprietates vel passiones seu attributa.

64. Variæ dantur hac in re sententiæ ac rationes loquenti, quas ante omnia exponere necesse est. Et primo quidem refertur opinio Scoti et Scotistarum, qui docent ens habere veras ac reales proprietates ex natura rei et independentem a mentis consideratione distinctas, distinctione videlicet, quam formalem vel scoticam vocant, et nos in hac eadem disputatione, volente Deo, expendemus (1). Huic similem refert Eximius Doctor (2) quorundam Tomistarum sententiam,

Variæ sententiæ prima.

(1) Vide Mastrium, *Metaph.* disp. 4, quæst. 1, n. 3 seqq.; Pontium, *Metaph.* disp. 10, quæst. 1.

(2) Disp. *Metaph.* 3, sect. 1, n. 3.

secunda,

tertia.

Alia inter
auctores dissidia

qui in eo solum discrepant a Scotistis, quod velint passionem vel proprietatem entis etiam formaliter sumptas includere essentialiter ens, sicut ipsæ quoque differentie ac modi formaliter ens includunt. Alia est sententia Aureoli et Petri Nigri (1) aliorumque negantium ens in communi habere proprietates. Tertia demum sententia tenet ens non habere proprietates reales positivas, quæ aliquid reale addant supra ens, sed ea, quæ tamquam passionem vel proprietatem enti attribuuntur, solum addere negationem vel respectum aliquem ad aliud. Hæc tribuitur S. Thomæ (2), eandemque sequuntur Paulus Soncinas (3), Chrysostomus Javel (4), Dominicus Sotus (5), Fonseca (6), Suarez (7) alique multi.

Est tamen notandum plures eorum, qui contra Scotistas hac in re pugnant, licet in re conveniant, in modo tamen loquendi discrepare. Nam multi distinguunt inter proprietates stricte et rigorose et proprietates largius et improprie sumptas (8). Hæ sunt prædicata, quæ a nobis instar proprietatum concipiuntur, licet in se non sint veri nominis proprietates vel passionem ex defectu alicujus conditionis requisitæ, et speciali vocabulo dicuntur *attributa*. Hujusmodi proprietates improprie sunt attributa divina et proprietates quædam quantitati et aliis prædicamentis ab Aristotele attribuitæ (9), quæ licet nihil reipsa subjecto addant, nec ab ipso realiter distinguantur, apprehendi tamen a nobis solent per modum proprietatis. Stricte autem sumptæ proprietates sunt illæ, quæ non solum concipiuntur ut proprietates, sed sunt etiam vere tales. Et quatuor omnino requirunt conditiones: 1.º ut sint aliquid reale; 2.º ut distinguantur ex natura ipsa rei et independentem a mentis consideratione; 3.º ut

(1) Apud Mestrium loc. nup. cit. n. 2.

(2) *De Verit.* q. 1, art. 1 corp. et ad 4.um et 6.um; quæst. 21, art. 1 alisque in locis mox citandis.

(3) Apud Suarez disp. 3, sect. 1, n. 4.

(4) *Metaph.* lib. 4, quæst. 2.

(5) *De Prædicab.*, cap. de Proprio, quæst. 2 ad 2.um

(6) *Metaph.* lib. 4, cap. 2, quæst. 3, sect. 1.^a, 4.^a et 6.^a

(7) *Disp. Metaph.* 3, sect. 1.

(8) Vide Suarez loc. cit.; et Soares lusitan. *Metaph.* tract. 1, disp. 1, sect. 2, n. 27.

(9) Vide apud Suarez loc. cit. n. 5.

convertantur cum subjecto; 4.º ut subjectum non sit de intrinseca ratione et essentia talis proprietatis, sed sit extra essentiam ejus, unde proprietas dicitur definiri per subjectum per additamentum (1), non vero tamquam per genus aut differentiam. Cum ergo enti nihil reale addi possit ab ipso realiter distinctum, vel quod non sit formaliter ens, propter transcendentiam ejus; reliquum est, ens habere non posse veri nominis proprietates seu passionem, sed solum attributa. Ita loquuntur Suarez, Soares, De Benedictis (2) et Cosmus Alamanni (3).

Alii e converso censent, ens habere *veras* proprietates licet illæ nihil reale addant supra ens realiter ab ipso distinctum. Quia nempe ad rationem proprietatis vel passionem non requirunt quatuor illas condiciones modo expositas, sed putant satis esse, si sit prædicatum aliquod per se conveniens omni et soli subjecto et semper, quodque demonstrari a priori per essentiam rei possit, ad hoc enim, ut alibi docuimus, sufficit distinctio sola rationis, dummodo id, unde aliud hoc modo demonstratur, considerari possit tamquam radix alterius, licet in re utrumque sit idem. Proprietas sic explicata, quatenus præscindat ab hoc, quod re distinguatur, vel non distinguatur a suo subjecto, dividi potest in *physicam* et *metaphysicam*, prout sit re distincta ac separabilis a subjecto, vel secus. Secundum hanc doctrinam plures contendunt ens habere veri nominis proprietates, quamvis fateantur eas nihil reale addere supra rationem entis ab eo realiter distinctum. Ita fere loquuntur Javellus (4), Fonseca (5), Cardinalis Aguirre (6), Rhodes (7), Hurtadus (8), Quiros (9), alique.

(1) Vide in Dialectica definitionem per additam entium num. 75, fin.

(2) *Philos. peripat.* lib. 1, quæst. 4, cap. 1.

(3) *Summ. ph.* p. part., quæst. 6.^a, art. 2, ad 6.^a, et art. 3, corp.

(4) Loc. cit.

(5) *Metaph.* lib. 4, cap. 2, quæst. 3, sect. 2 initio.

(6) *Metaph.* disp. 2, sect. 1.

(7) *Philos. peripat.*, lib. 1 (*Logica*), disp. 2, quæst. 2, sect. 5; et lib. 4 (*Metaph.*), disp. 3, quæst. 1, sect. 1, *Dico primo et Dico secundo*.

(8) *Logic.* disp. 6, sect. 5; *Ad hoc prædicabile...*; et *Metaph.* disp. 3, sect. 1.

(9) *Logic.* disp. 24, sect. 1, n. 3.

In hac diversitate, quoad rem ipsam omnes isti Auctores videntur convenire; conveniunt nempe in hoc, quod dentur duo genera prædicatorum, quæ de subjectis enuntiantur, atque ex eorumdem essentia a priori demonstrari possunt: altera quæ re distinguuntur a subjectis, et aliquid reale ipsis superaddunt, altera, quæ nec re distinguuntur, nec reale aliquid, saltem positivum, superaddunt. Conveniunt etiam in eo, quod proprietates nihil reale possint enti addere realiter distinctum. Dissident autem in modo loquendi, et quæstio huc tandem revocatur, utrum prædicata, quæ attributa vocantur vel proprietates metaphysicæ, illa nempe, quæ nihil reale adjungunt enti realiter distinctum, sint in vero ac proprio sensu proprietates; quæ controversia ex illa alia dependet, utrum definitio proprii vel proprietatis ita intelligenda sit, ut requirat omnes illas quatuor condiciones a quibusdam auctoribus requisitas, an vero perfecte salvetur ex eo solum, quod sit prædicatum non essentialiter, necessario conveniens omni et soli subjecto ac semper, et proinde a priori demonstrabile ex subjecti essentia. In qua quæstione mihi magis arridet modus loquendi eorum, qui negant omnes illas condiciones requiri ad generalem, eamque propriam, rationem proprietatis, quæ deinde dividatur in physicam et in metaphysicam seu attributum. Non tamen impugnabo eos, quibus contrarius modus loquendi magis placeat, dummodo quoad rem ipsam idem sentiant, nihil enim magis detestor, quam controversias de sola voce, ubi non unus est auctorum gravium loquendi modus. Verum est, quod sæpe S. Thomas proprietates vocet accidentia, taliaque doceat, unde illarum realis distinctio a subjecto colligenda sit. At nihil vetat eam doctrinam ex mente ipsius Angelici non de ratione generali proprietatis, sed de sola physica proprietate interpretari; nam de solis proprietatibus operativis seu potentis loquitur, præter quas dantur aliæ diversæ. Cum potissimum idem S. Doctor attributa entis simpliciter proprietates vocet, simulque doceat eas nihil reale distinctum realiter superaddere, quemadmodum videbimus.

Est et alia controversia de modo loquendi inter eosdem auctores. Nam quidam contendunt proprietates entis esse

omnino reales dicendas (1), alii vero negant illas esse reales (2). Et utrumvis verum et falsum esse potest pro diversa verborum significatione. Si enim cum negatur entis proprietates esse reales, atque adeo dicuntur entia rationis, solum significatur eas esse aliquid pure dependens a ratione vel confictum ab eadem, falsa sententia est; vera autem, si nihil aliud intenditur, nisi quod prædictæ proprietates non sint aliquid positivum enti superadditum, ab eoque re distinctum. In quo sensu Doctor Angelicus negationem vel privationem, quam *unitas* addit enti, per oppositionem ad *ens naturæ* seu reale, vocat *ens rationis*, ex eo quod *non ponit naturam aliquam enti additam* (3). E converso, si cum entis attributa dicuntur realia, solum significatur, quod vere de rebus prædicentur in re ipsa independentem a mentis considerationi, vera traditur doctrina (4). Hisce ad majorem quæstionis perspicuitatem prænotatis, meam de hac re sententiam jam aperio.

65. PROPOSITIO I.^a **Ens in communi habet quasdam proprietates vel passiones (5).**

Prob. 1.º Omnis res scibilis, quæ objectum est scientiæ, habet proprietates vel passiones, quæ de ipsa demonstrantur. Atqui ens, in quantum ens, est aliquid scibile et objectum scientiæ Metaphysicæ. Ergo.

Enti asserendum
sunt aliquæ
proprietates.

Prob. 2.º Ad rationem proprietatis vel passionis generatim sumptæ requiritur, et sufficit, ut sit prædicatum conveniens per se subjecto, non tamquam constitutum essentialiter, sed tamquam secundarium et consecutivum. Atqui ens, in quantum ens est, quædam conveniunt prædicata hujusmodi, v. g. *unum, verum, bonum*.

Et re quidem vera prædicationes istæ: *Ens est unum, aut verum aut bonum*, non sunt synonymæ et unius prorsus

(1) Vide v. g. Blasium a Conceptione, *Metaph. disp. 20, quæst. 1.^a, n. 3*; Rhodes loc. nup. cit.

(2) Vide Javel., loc. cit.; et Fonseca.

(3) Vide S. Thom. lib. 4.º *Metaph.* lect. 2, paragr. 6.

(4) Cfr. Suarez, disp. 3 *Metaph.*, sect. 2, n. 10.

(5) Aristot. libr. 4. *Metaph.* cap. 2, text. 5; et ib. S. Th. lect. 4, initio.

rationis, sicut est hæc alia: *Ensis est gladius*, vel: *Vestis est indumentum*; secus enim forent nugatoriæ propositiones illæ. Quamvis ergo *ens*, *unum verum* et *bonum* possint idem *quoad rem* ipsam exprimere, *rationes* tamen diversas significant, quemadmodum patet ex sensu omnium communi et ex propriis harum notionum definitionibus (1).

Aliunde vero, quod *unum*, *verum* et *bonum* non exprimant aliquid ad ipsam rationem et constitutionem entis pertinens, non minus patet, quia cum hæc audimus nomina, intelligimus aliquid, quod nomine *entis* non exprimitur, sed supponit jam *ens* jam constitutum, nempe concipimus non ipsam essentiam entis, sed aliquas affectiones ejusdem. Quare prædicata ista significant aliquid consequens rationem entis (2) ex eo, quod est *ens*: unde et cum ente convertuntur (3), quemadmodum fusi de singulis dicitur inferius.

66. PROPOSITIO 2.^a Proprietates istæ ac passiones entis non sunt per rationem confictæ, sed vere a parte rei conveniunt ipsi independenter a mentis consideratione.

enque reales,

Propositio hæc ex dictis non eget probatione. Omne enim *ens* prædicatur *unum*, *verum*, *bonum*. Istæ autem prædicationes, quæ proprietates entis expriment, reales sunt, nec ad sui veritatem, præsupponunt considerationem mentis. Sane omne *ens*, quod veri nominis est *ens*, eo ipso etiamsi nihil cogitemus, est in se indivisum, et cognoscibile ab aliquo intellectu prout est in se, et appetibile; nempe est *unum*, *verum*, *bonum*.

Præterea Metaphysicæ est de suo objecto proprietates demonstrare. Atqui objectum Metaphysicæ est *ens*, nec de ipso aliquid pure per rationem confictum demonstrat, cum sit scientia realis. Ergo proprietates entis non sunt per mentem confictæ, sed vere a parte rei conveniunt illi.

(1) Vide S. Thom. Lib. 4.º *Metaph.* lect. 2 initio: 1 p. quæst. 16, art. 3 ad 3.^m; *Verit.* quæst. 1, art. 1 corp., et ad 1.^{am} eorum, quæ in contrarium; quæst. 21, art. 1; 1.º dist. 19, quæst. 5, art. 1 ad 2.^{am} etc.

(2) Cfr. S. Thom. 1 p. quæst. 5, art. 2; *Veritat.*, quæst. 1, art. 1 ad 5.^{am} etc.

(3) Vide S. Thom., de *Verit.*, quæst. 1, art. 1 ad 7.^{am}; 1 p. quæst. 5, art. 2, ad 2.^{am}, et art. 3; quæst. 16, art. 3.

In hoc itaque sensu proprietates entis, quemadmodum nuper innuimus, nequeunt proprie dici entia rationis, et si quando ita appellantur, locutio latiori sensu intelligenda est, «quatenus omne id, quod non ponit in re, cui tribuitur, aliquid reale positivum et intrinsecum, dici potest *ens rationis*, vel ut distinguitur contra *ens reale proprium*, habens veram et intrinsecam entitatem, vel fundamentaliter, scilicet, quia intellectus ad distincte concipiendum et prædicandum hujusmodi attributa, sumit ex eis fundamentum ad confin-genda aliqua entia rationis» (1).

67. PROPOSITIO 3.^a Proprietates vel passiones entis nequeunt illi addere aliquid reale ex natura rei ab ipso distinctum, ac proinde vocantur attributa.

Propositio est contra Scotum ejusque asseclas, et facile Prob. 1.º Cum enim omnis realitas sit essentialiter ac formaliter *ens*, ut patet ex superius disputatis, nulla proprietas vel passio potest esse realis, quin sit essentialiter *ens*. Atqui nihil quod sit essentialiter *ens*, potest esse ex natura rei distinctum ab ente. Ergo proprietates entis nequeunt addere quidpiam reale ab ipso ex natura rei distinctum.

Prob. 2.º *Ens* in quantum *ens*, ex eo præcise quod est *ens*, absque alio modo reali superaddito, habet quidquid positive necessarium est, ut sit indivisum in se, cognoscibile et appetibile, videlicet *unum*, *verum*, *bonum*: quæ sunt entis proprietates. Ergo hæc nihil reale realiter distinctum superaddunt enti (2).

Dices, mentem posse considerare rationem entis, quin apprehendat expresse rationem *unius*, aut *veri*, aut *boni*. Concedo, sed hoc non probat distinctionem realem, et explicatur optime per solam distinctionem rationis, vel dicendo entis proprietates addere de formali negationem vel habitudinem ad aliquid extrinsecum, quam non significat *ens*, quemadmodum statim declarabimus et fusi exponendum est, ubi de singulis proprietatibus agetur (3).

(1) Suarez, disp. 3 *Metaph.*, sect. 2, n. 10.

(2) Vide S. Thom. 1 p. q. 11, art. 1; quæst. 16, art. 3 ad 3.^{am}; 1.º dist. 19, quæst. 5, art. 1 ad 2.^{am}; *Verit.*, quæst. 1, art. 1; quæst. 21, art. 1 corp. et ad 10.^{am} etc.

(3) Plura dabit Suarez, disp. 3 *Metaph.* sect. 2, n. 8, 9.

quæ tamen
nihil addunt
supra *ens*
ex natura rei
distinctum.

Cum itaque nomen attributi soleat adhiberi ad significandas eas passiones, quæ nihil reale important a subjectis realiter distinctum; recte proprietates entis attributa appellantur.

68. PROPOSITIO 4.^a Proprietates vel attributa entis de formali non addunt nisi vel negationem vel habitudinem aut connotationem ad aliquid extrinsecum; per ea tamen explicatur realis ac positiva perfectio entis, non quidem secundum aliquid ipsi superadditum, sed secundum ipsam formalem seu essentialem rationem entis (1).

Prima pars patet ex superioribus propositionibus. Si enim attributa vel proprietates entis non præ se ferunt aliquid mere synonymum cum ipso, sed aliquid aliud præter ens de formali important; ergo vel important aliquid reale ex natura rei ab ipso distinctum, vel aliquid per rationem confictum, vel aliquam negationem privationemve, vel denique denominationem aliquam extrinsecam seu habitudinem ad aliud; nihil enim præter hæc fingi potest. Atqui ostendimus attributa entis non importare aliquid reale ex natura rei distinctum, neque etiam aliquid per rationem confictum. Ergo reliquum est, ut entis attributa nihil aliud de formali possint addere, quam vel negationem vel habitudinem ad aliquid extrinsecum.

Prob. 2.º Ut mox videbimus, proprietates omnes entis ad tres revocantur, quæ sunt unitas, veritas, bonitas. Atqui unitas de formali negationem divisionis, veritas habitudinem ad intellectum, bonitas habitudinem ad appetitum importat. Ergo.—Verum hæc amplius ex dicendis circa singulas proprietates patefient.

Confirmatur denique pars hæc propositionis ex auctoritate S. Thomæ, qui eandem doctrinam non uno in loco tradidit (2).

(1) Suarez, loc. cit. n. 11.

(2) S. Thom. 1. p. quæst. 11, art. 1; quæst. 16, art. 3 fin.; 1.^a Distinct. 10, quæst. 5, art. 1 ad 5.um; distinct. 24, quæst. 1 art. 3; *Alii Philosophi, scilicet*; lib. 4. *Metaph.* lect. 2, paragr. d.; *De Veritat.* quæst. 1, art. 1; quæst. 21, art. 1 corp. et ad 2.um et 3.um; et ad 1.um et 2.um eorum quæ in contrarium etc.

Secunda pars ita declarari potest ex P. Francisco Suarez. «Omnis hæc attributorum ratio eo tendit, ut perfectius a nobis cognoscatur, et explicetur, entis natura: alioqui frustra esset et impertinens ad scientiam entis; non autem ita est, sed valde accommodata. Nam quia nos simplicia non perfecte cognoscimus prout in se sunt, partim negationibus, partim comparisonibus ad res alias utimur ad ea distincte explicanda. Sic igitur, quamvis hæc attributa de formali addant negationes vel alias habitudines, tamen per illas omnes explicatur entis natura, vel quoad perfectionem, vel quoad integritatem, aut aliquid simile. Dixi hæc attributa solum addere supra ens negationem vel quid simile, quia sub controversia positum est, an formaliter seu in abstracto hæc attributa dicant solam negationem seu relationem, vel includant entitatem ipsam; quod melius in singulis passionibus explicabitur» (1).

Ex dictis patet etiam, quomodo attributa entis inter se distingui possint; «nam quoad rem intrinsecam, quam in ente significant, non distinguuntur in re, cum nihil dicant in natura rei distinctum ab ente, ut ostensum est; et hoc modo dici solet, quod in re entitas rei est bonitas ejus et veritas, et e converso. At vero si consideremus id, quod de formali addunt, dici possunt formaliter differre, non quidem ratione formali intrinseca et positiva, sed vel negative vel extrinsece, ut ex dictis satis constat, et patebit amplius ex dicendis in particulari de singulis» (2).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

69. Objic. 1.º Ens nequit habere ulla proprietates. Proprietas enim vel attributum est extra conceptum vel essentiam rei, cujus attributum est. Atqui nihil prædicabile de ente potest esse hujusmodi. Nam quidquid de ente prædicatur, vel habet eandem cum ente realitatem, vel diversam. Si diversam, non est ens, ac proinde nihil est. Si eandem, est ipsa essentia entis non vero proprietas ejus. Nullæ ergo possunt esse proprietates vel attributa entis.

(1) Suarez, disp. *Metaph.* 5, sect. 1. n. 11.

(2) Suarez loc. cit. n. 13.

Resp. neg. assert.

Ad prob. *dist.* Major. Proprietas vel attributum est extra conceptum vel essentiam rei, tamquam aliquid ab essentia, vel re vel sola ratione, distinctum, *conc.*; tamquam aliquid re distinctum, *subst.*; si sermo sit de proprietate physica, *conc.*; si de metaphysica, *neg.*

Dist. etiam Minor. Nihil prædicabile de ente potest esse extra conceptum vel essentiam illius tamquam aliquid re distinctum, *conc.*, tamquam aliquid ratione distinctum ab ente, vel *exprimens modum ipsius, qui nomine entis non exprimitur*, quemadmodum loquitur S. Thomas (1), *neg.* Nam proprietates istæ præter ens important negationem vel privationem aut connotationem ad aliquid extrinsecum, prout jam declaratum est, et magis declarabitur inferius. «Et hoc est satis, ut hæc attributa secundum id totum, quod includunt, non sint proprie essentialia, et ideo dicantur esse ad modum passionum seu proprietatum» (2) Et per hæc patet responsio ad rationem superadditam.*

Instabis. Ens ante omnem operationem intellectus est *unum, verum et bonum*, quæ dicuntur entis proprietates. Ergo hæc prædicata aliquid addunt enti antecederet ad omnem intellectus operationem; atque adeo si hæc sunt proprietates entis, sunt proprietates physicae atque ex natura rei ab ipso distinctæ.

Resp. dist. primum membrum consequentis. Aliquid addunt enti reale ac positivum realiter ab ipso distinctum, *neg.*; addunt aliquid per modum privationis aut connotationis et habitudinis realis ejusdem ad aliquid extrinsecum, *conc.* Tum *nego* alterum membrum consequentis. Jam enim satis probatum est, id quod attributa enti superaddunt, non esse reale aliquid positivum re distinctum ab ente.

Objic. 2.º Proprietates entis, ut sunt proprietates, sunt extra essentiam et aliquid superaddunt. Sed ut sunt proprietates, sunt reales. Ergo sunt reales prout sunt extra essentiam entis, et prout aliquid superaddunt.

«Confirmatur, nam proprietates non sunt proprietates, nisi secundum id, quod superaddunt. Sed sunt proprietates

(1) *De Verit.*, quest. 1, art. 1.

(2) Suarez, disp. *Metaph.* 3, sect. 1, n. 12.

ut sunt reales. Ergo sunt reales secundum id quod superaddunt» (1).

Resp. dist. Major. Aliquid reale positivum re ab ente distinctum, *neg.*, per modum privationis vel denominationis realis cum habitudine ad aliquid extrinsecum, *conc.*

Dist. etiam Minor. Ut sunt proprietates, sunt reales, quatenus vel sunt prædicata ante operationem intellectus enti convenientia, vel quatenus in suo conceptu etiam formaliter consideratæ includunt ens, quemadmodum multi opinantur, *conc.*, sunt reales, quatenus important aliquid reale a parte rei ab ente distinctum, *neg.*

Tum *neg.* conseq.

Jam enim superius notavimus proprietates entis reales dicendas esse, si hac locutione significetur illas exprimere prædicatum enti independentem a mentis consideratione conveniens. Præterea si quis dicat proprietates hæc in recto importare ipsam entitatem, in obliquo autem negationem aut connotationem, quæ tamen negatio vel connotatio, quin ipsum ens concipiatur, concipi nequeat, iterum proprietates dicere reales poterit, quin tamen aliquid reale addant enti realiter distinctum.

Ad confirmationem negari potest Major, in qua assertitur, proprietates non esse proprietates, nisi secundum id, quod superaddunt: licet enim non sint proprietates, nisi quatenus superaddunt aliquid, tamen verum non est, quod non sint proprietates, nisi secundum id, quod superaddunt, supposita sententia illorum, qui arbitrantur proprietates dicere in recto ipsum ens, quod autem in obliquo addunt non posse præscindere ab ipso ente (2).

Objic. 3.º Si attributa includunt ens, dividi hoc poterit in illa tamquam in species inferiores, sicut dividitur in decem categorias, in quibus similiter includitur.

Præterea si hæc attributa convertuntur cum ente, et illud includunt, unum attributum erit alterius attributum, v. g. *verum* erit attributum *boni* (3).

(1) Apud P. Georg. Rhodes, *Philos. perip.* lib. 4, disp. 3, quest. 1, sect. 1.^a, *Secundo*...

(2) Vide Rhodes loc. cit. ad 2.^{am}

(3) Apud Rodes ibid. *Tertio, si attributa*...

Resp. ad 1.um Ens non potest dividi in tres illas proprietates, unum, verum et bonum, tamquam in species inferiores, quia convertitur cum illis, cum tam late pateant, quam ipsum ens. Et ob oppositam rationem ens dividitur in prædicamenta tamquam in inferiora sibi subjecta.

Ad 2.um respondetur, concedendo illatum, quod necessario sequitur, si supponatur ens in attributo includi. Præterea unitas profecto cognoscibilis est, ac proinde vera; veritas etiam appetibilis est, et consequenter bona etc.

Objc. 4.º Passiones vel proprietates entis ita sunt aliquid reale ac positivum enti superadditum, ut ab eo realiter distinguantur. Nam passiones hujusmodi vere demonstrantur in *Metaphysica* de ente, per ipsam essentiam entis. Atqui demonstratio petit realem distinctionem inter rem demonstratam et id, per quod aliquid demonstratur. Secus enim idem per idem demonstrabitur cum petitione principii (1).

Resp. neg. assert. Et ad probationem, *neg.* pariter Minor., jam enim suo loco notavimus in *Logica*, ad conficiendas demonstrationes sufficere distinctionem rationis, quia nos sicut concipimus, ita et ratiocinamur. Si ergo adest distinctio rationis inter varios conceptus inter sese connexos, potest unus ex alio demonstrari absque ulla petitione principii, quia non probatur idem per idem secundum rationem.

Objc. 5.º Si passiones vel attributa entis sola ratione distinguerentur ab illo, non essent affectiones entis a parte rei, sed tantum per considerationem intellectus. Atqui hoc absurdum prorsus est, et a nobis ipsis superius fuit refutatum. Ergo... (2)

Resp. neg. Major. Aliud enim est, quod attributa «sint entia realia vel rationis, aliud, quod distinguantur re vel ratione. Optime enim fieri potest, ut sint realia, quamvis non re, sed ratione, distinguantur.» Id patet primo exemplis, nam quantitatis proprietates est, quod sit fundamentum æqualitatis, et inæqualitatis, itemque quod sit subjectum proximum corporalium accidentium, quæ tamen proprietates reales sunt sicut ipsa quantitas, cum qua re identificantur et sola ratione

(1) Ita fere Mastrius, *Metaph. disp.* 4, quæst. 1, n. 8.

(2) Vide Mastr. loc. cit. n. 7, *Quarto probatur.*

distinguuntur. Patet secundo ratione, «quia distinctio rationis, quæ oritur ex præcissione intellectus, non est per conceptionem alicujus fictæ entitatis, quæ non sit in re, sed per modum solum inadæquatum concipiendi veram rem; potest ergo esse attributum reale, quamvis modus attributionis et distinctionis sit solum per rationem. Quin potius, si proprie loquamur, ut attributum sit sola ratione distinctum a reali subjecto, oportet, quod sit attributum reale et non rationis tantum vel privativum; alioquin formaliter loquendo, plus quam ratione distingueretur, scilicet ut non ens ab ente, vel ut ab ente vero ens fictum. Quocirca observare etiam oportet, in hujusmodi attributis aliud sæpe esse, quod per illa formaliter significatur, aliud vero quod per illa a nobis explicari intenditur. Sæpe enim id, quod formaliter significatur, est negativum; per illud autem a nobis explicatur positiva et realis perfectio rei: ut simplicitas, quæ a nobis assignatur, ut attributum Dei vel quorundam aliorum entium in suo gradu, formaliter in negatione consistit, per eam vero nos explicamus talem modum vel entitatem rei simplicis» (1).

Objc. 6.º Si proprietas entis est aliquid reale, erit essentialiter ens. Verum si est essentialiter ens, «debet habere omnes proprietates entis, si quæ illæ sunt. Ergo non potest illud ipsum esse proprietas entis, alioquin esset proprietas sui ipsius, quod plane repugnat, vel certe includeret aliam proprietatem sibi similem et a se distinctam; et idem rursus de illa dici possit, et sic procederetur in infinitum» (2).

Resp. Quamvis ens secundum rem quidem dicitur essentialiter de attributis suis, «quia illa nihil aliud explicant, quam ipsam entis naturam, tamen non est de essentia illorum, quantum ad id, quod addunt supra ens quia negatio; v. g., quam formaliter addit unum, non est essentialiter ens verum et reale, quale est illud, quod dicitur esse quasi subjectum harum proprietatum. Et ita evitatur procesus in infinitum et alia incommoda, quæ in argumento tangebantur» (3).

(1) Suarez, loc. cit. n. 6.

(2) Apud Suarez loc. cit. n. 1 fin.

(3) Suarez, loc. cit. n. 13.

ARTICULUS II.

Quotuplex sit proprietas entis.

Quot
sint notiones
transcendentes.

70. Cum ens sit unum de transcendentibus notionibus, oportet, ut proprietates quoque entis in transcendentium numero reperiantur. Jam notiones transcendentes præter ens solent communiter quinque numerari: *res, aliquid, unum, verum, bonum*. At patet illico duo priora non posse esse entis proprietates, cum non concipiantur tamquam quiddam, essentiam entis jam constitutam supponens, ab eaque necessario dimanans, sed potius expriment ipsam entis naturam secundum primarium suum conceptum, ideoque sint synonyma entis. Sane *res* videtur formaliter significare rei quidditatem vel ratam realeque entis essentiam: unde non desunt, qui censent, *rem* esse magis essentielle prædicatum, quam ipsum ens (1). *Aliquid* vero vel idem sonat ac *non-nihil*, vel idem ac *aliud quid*, quemadmodum interpretatur Angelicus (2). Si in hoc altero sensu accipiatur *aliquid*, significat distinctum vel divisum ab aliis, et sic non videtur esse proprie ac formaliter proprietas entis, aut certe unitatem consequitur, ut magis patebit ex dicendis circa notionem *unius*. In priori autem sensu cum immediate distinguatur contra nihil, idem formalissime videtur exprimere ac ipsum ens, quasi diceretur *aliquid* tamquam habens *aliquam* quidditatem (3).

Rationes
dubitandi de na-
mero
passionum
entis.

Itaque ex notionibus transcendentibus, quæ vulgo recensentur, tres dumtaxat restant, quæ possint esse entis proprietates, unitas, veritas et bonitas. Dubitari autem potest, annon sint alia quoque attributa entis, quia præter tria hæc dantur alia prædicata communia omni enti, qualia sunt *durare*, et *esse alicubi*. Nec dicas prædicata hæc supponere actualem existentiam, ac proinde convenire dumtaxat enti actu existenti; nam etiam duratio et localis præsentia possunt

(1) Vide S. Thom. *de Verit.* quest. 1, art. 1; lib. 4.º *Metaph.* lect. 2, paragr. 5.

(2) *De Verit.* quest. 1, art. 1; Opus. *de Natur. gener.* cap. 2.

(3) Cfr. Suarez, disp. 3 *Metaph.*, sect. 2, n. 1 et 4-7 et 10.

secundum se considerari abstrahendo ab actuali existentia, et sic habent connexionem cum ente generatim considerato.

Præterea existentia ipsa actualis videtur esse proprietas entis, nam neque convenit essentialiter enti, nec omnino per accidens.

Tertio præter has proprietates, simplices, possunt excogitari aliæ complexæ vel disjunctæ. Sicut enim proprietas numeri est ex Philosopho (1) ut sit *par* vel *impar*, ita dici posse videtur, passionem vel proprietatem entis esse ut sit *finitum* vel *infinitum*, *actus* vel *potentia*, *necessarium* vel *contingens*, *idem* vel *diversum*, aliave similia. Item prædicata illa, quæ ab ente non aliter distinguuntur, nisi quatenus magis ejusdem naturam explicant, proprietates illius videntur esse: talia sunt *appelere suam existentiam et conservationem, appelere perfectionem sui esse atque in ea quiescere, aliquid munus exercere ad evitandum otium in rerum natura* (2).

Denique si ad rationem attributi vel proprietatis entis satis est, ut importet formaliter negationem vel habitudinem rationis ad aliquid extrinsecum, quemadmodum constat ex disputatis in articulo præcedenti, poterunt sine fine multiplicari proprietates pro multitudine hujusmodi negationum et habitudinum. Et ita proprietates entis erunt *esse idem, esse simile, vel conveniens* alteri, *non esse impossibile, non esse fictum, esse amabile, esse intelligibile, esse significabile per voces, subire rationem mensuræ* etc. (3).

Circa hanc controversiam variæ reperiuntur apud Auctores opiniones. Prima, quæ tribuitur Aravio (4), quinque asserit enti proprietates, *res, aliquid, unum, verum, bonum*. Secunda sententia est Scotistarum, qui præter tres simplices vel incomplexas proprietates entis, *unum verum et bonum* alias addunt, quas disjunctas appellant et complexas, quarum multæ enumerantur, sed præcipuæ et insigniores sunt *actus* vel *potentia, idem* vel *diversum, contingens* vel *necessarium*, talesque dicuntur, quia termino complexo significantur,

Sententiæ au-
ctorum:
prima,
secunda,

(1) Aristot. *Metaph.* lib. 4, cap. 2, text. 5.

(2) Vide apud Matrium. *Metaph.* disp. 4, quest. 2, n. 20.

(3) Suarez, disp. 3 *Metaph.* sect. 1, n. 2; et *Mastr. Metaph.* disp. 4, quest. 2, n. 20, 21.

(4) In sua *Metaphys.* lib. 4, quæst. 4, art. 2.

et sub disjunctione quadam enti conveniunt,» quemadmodum scribit Mastrius (1).

tertia

Tertio Raphaël Aversa cum aliis duplex genus prædicatorum entis inter ejus proprietates reponit, eorum quæ naturam entis magis explicant, et eorum, quæ aliquid eidem adjungunt, vel per modum negationis vel per modum denominationis extrinsecæ et habitudinis rationis; quorum nuper dedimus exempla. Et sic multiplicat entis proprietates (2).

quarta.

Quarta demum sententia communior contendit proprietates omnes entis ad tres illas notissimas, *unum, verum et bonum*, revocari. Hæc est conformior menti S. Thomæ, qui licet sex transcendentia non uno in loco numeret, tamen cum de proprietatibus entis agit in particulari, tres illas dumtaxat considerat (3). Ad quæstionis resolutionem; sit hæc unica.

71. PROPOSITIO. *Tres dumtaxat sunt entis generatim sumpti proprietates vel attributa, unum, verum, bonum.*

Tria dumtaxat
sunt entis
attributa vel pas-
siones.

Ut propositio demonstretur, duo probare oportet: α) tria hæc, *unum, verum et bonum*, esse proprietates entis; β) præter has nullam aliam esse entis proprietatem, saltem quæ non revocetur ad aliquam ex istis tribus.

Prob. α) *unum, verum et bonum in primis sunt entis proprietates.* Nam ad rationem proprietatis requiritur, ut sit aliquid conveniens omni et soli subjecto, et non spectans ad ipsam rei naturam et primum conceptum, sed aliquid ex eo dimanans necessario. Jam vero hoc pacto se habent respectu entis *unum, verum et bonum*. Nam ex eo quod aliquid sit ens, sequitur quod debeat concipi tamquam indivisum in se nempe *unum*; ex eo pariter quod aliquid sit ens, sequitur per modum cujusdam virtualis dimanationis, quod sit cognoscibile per intellectum, et amabile per voluntatem, quæ sunt rationes *veri et boni*. Demum quod hæc convenient omni et soli enti constabit, cum mox ostendetur *unum, verum et bonum* cum ente converti.

(1) Mastrius, *Metaph.* disp. 4, quæst. 2, n. 20 et 21.

(2) Vide Mastrius, loc. nup. cit., n. 20. Cfr. Suarez, loc. cit. n. 12.

(3) Vide S. Thomæ, v. g. in 1. part., quæst. 5.^a, 11.^a et 16.^a

Confirmatur etiam ex sensu communi Philosophorum; nam quamvis alii plures alii pauciores velint esse proprietates entis, vix tamen est, qui *unum, verum ac bonum* agnoscere detrectet.

Dices. Proprietas supponit subjectum suum ut *unum*, nam passio prædicari nequitæ de quolibet subjecto, sed de uno tantum. Ergo unitas non est entis proprietas, nam secus seipsam supponeret.

Resp. dist. antec.: proprietas supponit subjectum suum ut materialiter et in confuso *unum, conc.*, ut formaliter et distincte *unum, neg.* (1).

Deinde quod hæc sint tres proprietates inter se saltem ratione formali distinctæ «sive illa sit negativa, sive positiva, sive realis, sive rationis, facile quis sibi persuadebit primo ex communi sententia omnium scribentium de hac materia. Secundo ex communi modo concipiendi et significatione ac interpretatione ipsarum vocum; nam *unum* ut sic solum significat, quod res sit in se integra et indivisa, unde formaliter negationem addit, in quo distinguitur a *vero et bono*. Hæc autem inter se distinguuntur, quia *verum* dicit adæquationem vel habitudinem ad intellectum, *bonum* autem ad voluntatem seu appetitum, tamquam conveniens illi, sive hoc dicat formaliter, sive fundamentaliter. Hæc autem sunt rationes vel habitudines valde diversæ; quod etiam a contrariis facile declarari potest, nam unitas opponitur multitudini, bonitas malitiæ, veritas falsitati; hæc autem valde distincta sunt» (2).

Prob. β) Præter has tres proprietates entis nulla alia datur. Id vero probari in hunc modum potest ad mentem S. Thomæ (3). Passiones entis debent aliquid addere supra ens; at non possunt addere aliquid positivum reale distinctum secundum rem ipsam, ut constat ex dictis in præcedenti articulo. Ergo vel addunt aliquid negativum, vel positivum rationis, seu per denominationem aut convenientiam ad aliquid extrinsecum. Priori modo constituitur passio

(1) Rhodes, *Philos. peripat.* lib. 4, disp. 3, quæst. 1, sect. 2.

(2) Suarez disp. *Metaph.* 3, sect. 2, n. 3.

(3) S. Th. *De Verit.* quæst. 1, art. 1; *Opusc. de Natura generis*, cap. 2; *De Potent.* quæst. 9, art. 7 ad 6.um

unius, quod importat negationem divisionis in se et negationem divisionis a quolibet alio, quia hujusmodi negatio divisionis in se ac divisionis a quolibet alio, consequitur omne ens secundum se et absolute consideratum, et nulla alia est, quæ necessario conveniat omni enti ut sic. Posteriori modo constituuntur duæ aliæ passiones, una per respectum seu convenientiam ad intellectum, alia per habitudinem et convenientiam ad appetitum et voluntatem; nam hæ duæ facultates et nullæ aliæ, sunt universales, et respiciunt omne ens sub diversa ratione» (1).

Præterea probatur a posteriori excludendo alias proprietates, quas quidam obstrudere conantur. Et primo quidem nec *res* nec *aliquid* sunt entis proprietates ob eam rationem, quam initio hujus articuli breviter tetigimus (2). Deinde quod atinet durationem, ea vel identificatur cum existentia vel non. Si identificatur, idem dicendum erit de illa, ac de ipsa existentia, quam statim videbimus non esse proprietatem. Si autem dicatur ab existentia discriminari durationem in creaturis, adhuc non est proprietas entis, sed ens quoddam peculiare, nempe unum de prædicamentis, quemadmodum suo loco patebit. Et idem prorsus dicendum est de ubicatione vel præsentia locali. Ea quæ addebantur de appetitu existentiae et conservationis et cætera, ob eandem rationem rejicienda sunt, quia supponunt existentiam entis, atque adeo solum enti actu existenti conveniunt. Existentia etiam nequit esse proprietas entis ut sic, tum quia non convenit omni enti, nempe possibili, tum quia soli Deo necessario convenit, enti autem creato non nisi contingenter.

Præterea proprietates illæ entis complexæ vel disjunctæ, quas Scotistæ obrudunt, non videntur esse admittendæ, nisi velis entis proprietates cum immediatis divisionibus confundere. Singula enim illa membra disjuncta contrahunt essentialiter ens, nec conveniunt enti ut sic, sed enti dumtaxat ad speciale genus contracto, velut finitum et infinitum, necessarium et contingens; vel expriment diversos entis status,

(1) Suarez, disp. 3, sect. 2, n. 7.

(2) Suarez loc. cit. n. 4-7 et 10; Blas. a. Concept. *Metaph.* disp. 21, quest. 2; Mastr. disp. 4, quaest. 2.

ut esse in actu vel in potentia. Quod vero dicunt adversarii, complexum ex utroque membro sub disjunctione sumpto converti cum ente, valet quippe hæc consequentia: *Est ens: ergo necessarium vel contingens*, et vicissim; hoc, inquam, nihil est. Nam simili modo etiam *rationale vel irrationale* convertitur cum *animale*, et *sensibile vel insensibile* cum *vivente*, etc., et nihilominus hæc aliæ similia non reputantur proprietates. Quod si dicas complexum illud in eo dumtaxat sensu haberi posse tanquam proprietatem, quatenus exprimat exigentiam, vel necessitatem entis, ut sit vel finitum vel infinitum, respondebo prædictam necessitatem non posse in proprietatis loco haberi, sed esse aliquid essentialiter imbibitum in ipsa natura entis. Secus etiam necessitas animalis in homine, ut sit rationale vel irrationale, dicenda erit proprietas quædam ipsius. Et secundum hanc doctrinam dici etiam potest *par vel impar*, non esse veri nominis proprietates, quamvis eas Philosophus vocet *affectiones numeri* (1).

Negationes etiam allatæ in ratione dubitandi, proprietates non sunt, quædam enim identificantur formaliter cum ipso ente, ut non *esse fictum*, non *esse chimæram*, vel *impossibile vel absurdum* etc. Sane, quid, quæso, hæc significant, quam *esse reale vel aptum ad existendum*? Aliæ autem ex sola reflexione intellectus fiunt, ut non *esse diversum a se*, esse *diversum ab ente rationis*, non *esse sibi inæquale*, et similes; quæ et inutiles sunt et in infinitum multiplicari possunt, et sunt mera opera rationis, quæ non sufficiunt ad passiones entis, ut diximus» (2).

«Atque hinc etiam constat, non oportere addere inter passiones entis identitatem vel diversitatem, quia ut hæc possunt formaliter dicere relationes rationis, non pertinent, ad passiones entis, ut supra dictum est generaliter; quia tales relationes non per se conveniunt enti, sed extrinsecus tantum per cogitationem, reflexionem aut comparisonem mentis. Si autem sumantur, quatenus in re habent aliquod fundamentum positivum vel privativum, sic sufficienter continentur sub unitate, ut infra dicemus. Et eodem modo

(1) Loc. nup. cit.

(2) Suarez, loc. cit. n. 13.